

ויקם אברהם מעל פני מתו

בספר 'אוהבי יש' מדייק על הפסוק 'ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר', שמשמע שהעובדה שקם מעל פני מתו, היא הגורם שהלך לדבר אל בני חת ויש לברר הדבר, ותירץ, שכאשר ראה פניה מאירים ע"י שזכתה למיתת נשיקה, הבין כי היא ראויה להיטמן בחלקת האבות במערת המכפלה.

ובס"ד אתרץ ע"פ דרכי, דאיתא בגמ' 'אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת', הרי שכאשר עמד מול פניה הרבה בשבחה ובצדקותה, אך את זה לא רצה אברהם שבני חת ישמעו, כי בראותם כמה הוא מהלל ומשבח אותה יבינו כי כל הון לא ימנע בעדו מלרכוש את חלקת קברה ומחירם ירקייע שחקים וגם יתכן ויעכבו אותו במשא ומתן כדי להוציא ממנו את המירב.

על כן, כאשר סיים את ההספדים, קם והלך מעל פניה שלא יהיה חייב להמשיך לדבר בשבחה, שהרי בפני המת חייבים לומר את דבריו ורק אז יכול היה לנהל מולם משא ומתן כדרך הסוחרים ולהגיע לעמק השווה ולזרז הענין על צד היותר טוב.

מעל פני מתו

בהמשך למאמר הקודם, יתכן שמכאן המקור לדברי הגמ' בברכות ג: 'אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת', ולכן כאשר סיים לדבר בשבחה ובהספדה, קם מעל פניה לנהל המו"מ לרכישת המערה.

אמנם יש מחלוקת במפרשים מה הכוונה 'דבריו של מת' ויש סוברים שכל צרכי הקבורה נחשבים בכלל דבריו של מת, ובנידון דידן, רכישת מערת המכפלה לא היתה רק בעבורה אלא בעבור שלושת האבות והאמהות וגם שטר קנין לארץ ישראל, אבל כיון שגם יועד לקבורתה, הרי זה נחשב 'דבריו של מת'.

ובודאי אפשר לפלפל בזה ותן לחכם ויחכם עוד.

גר ותושב אנכי עמכם

אברהם מבקש לקבור את שרה במערת המכפלה שאצל בני חת ואומר להם 'גר ותושב אנכי עמכם' פירש"י אם תרצו הריני גר, ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין, שאמר לי הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת.

שאל אותי שכני וידידי הר' ישעי' שטיינברג שליט"א מחשובי משפיעי קהילת ראה"י שליט"א, הלא בענין זה נתגלע הריב בין רועי אברהם לרועי לוט, כמו שפירש"י עה"פ 'ויהי ריב, לפי שהיו רועיו של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל והם אומרים נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש ולוט יורשו ואין זה גזל והכתוב אומר והכנעני והפרזי אז יושב

בארץ ולא זכה בה אברם עדיין ואיך הכריע אברהם כאן לדרוש חלקת הקבר מכח אותה ההבטחה?

ואחר שעיינתי בפסוקים נתברר דבר נפלא שיתרץ את הקושיה הנפלאה כדלהלן:

בתחילת פרשת לך לך נאמר: 'וירא ה' אל אברם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת', שהוא לשון עתיד וממילא, אין לו עדיין אפשרות ליקח אותה כי רק בבוא היום ירשו זרעו את הארץ, ולכן היו רועי לוט גזלנים.

אך לאחר מכן בברית בין הבתרים כתוב: 'ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת', הרי שאחר ברית בין הבתרים כבר שייכת לזרע אברהם ומחובת הבן לקבור את האם, הרי שכבר יכול היה לדרוש את חלקתו.

אך הוקשה לי, אם כן, מדוע מביא רש"י את הפסוק של 'אתן' ולא את הפסוק 'נתתי'?

דברי רש"י מקורם בבראשית רבה נח ו, אך דבר פלא הוא שבב"ר אכן מביא את הפסוק 'לזרעך נתתי את הארץ הזאת' וצריך עיון מדוע רש"י שינה את הפסוקים והביא דוקא את הפסוק של 'אתן' ויה"ר שה' יאיר עיני.

ארבע מאות שקל כסף

זו הפעם היחידה בתורה שמוזכר הסכום של 'ארבע מאות שקל כסף' ולית מילתא דלא רמיזי באורייתא.

בגמ' ברכות לא. מצינו מר בריה דרבינא עשה נישואין לבנו, ראה לרבנן דהוון קבדחי טובא, הביא כוס יקרה בת בת ארבע מאה זוז ותבר קמייהו ואעציבו.

יש לכך רמז שהטעם שעל 'כסף' הוא 'תביר', כלומר, כשרצה לגרום לעצב, הביא כוס ששוויו ארבע מאות זוז ושבר לפנייהם.

וזה נרמז דוקא בסיפור של שרה שזה שהיה עצוב על פטירתה וגם בפרשה שעניינה שידוכין לרמז לשבירת הכוס בחופה.

יתר רמז: הגמ' בפרק תמישי, הרמז בפרשה התמישית.

מה' יצא הדבר

בגמ' מועד קטן י"ח דרשו: 'מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים, מה' אשה לאיש', והגמ' מביאה ראיות לזה.

מן התורה דכתיב ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר. מן הנביאים דכתיב ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא.

מן הכתובים דכ' בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת.

והקשו המפרשים מדוע צריך ג' פסוקים לראיה על הדבר הזה ומה מוסיפים הפסוקים בנ"ך שאין בתורה?

ונפרש בס"ד, כי כאשר בונים בית בישראל מברכים את הזוג בברכת 'בני חיי ומזוני' וזה נרמז בשלושת הפסוקים.

אך ע"פ האמור לעיל, יש שנתיים פער בין שני הפסוקים הללו, שב'ויגדלו הנערים' היו יעקב ועשו בני י"ג וכשנסתלק אברהם כבר היו בני ט"ו, שהרי יצחק בן ס' שנה בלדת אותם, ואברהם בן ק"ס בהיוולדם, הרי, שבפטירתו של אברהם בגיל קע"ה, היו נכדיו בני ט"ו. ואלא מאי? מוכרח, שהפרשה נדרשת לצדדים, שבתחילה מסופר 'ויגדלו הנערים' שכאשר נעשו 'בר מצוה' כ"א פנה לדרכו, יעקב לביהמ"ד ועשו לע"ז ואח"כ מסופר מעשה הבכורה ובין ב' הדברים מפריד הפסוק 'ויאהב יצחק את עשו ורבקה אוהבת את יעקב'.

ועדיין תקשה: מה עם השנתיים מגיל י"ג עד ט"ו שעשו עבד ע"ז, האין זה סותר את השיבה טובה שהבטיחו הקב"ה?

ונראה, כי גם כאשר פרש כ"א לדרכו, אין זה קורה בבת אחת, אלא שמתחיל בקטן והולך וגדל, אצל יעקב מצוה גורת מצוה ואצל עשו עבירה גורת עבירה, ורק אחר שנתיים כבר בלט הדבר כל כך, שבאותו יום כבר הגיע עשו עד לשפיכות דמים כפירש"י על 'והוא עיף', ולעומתו, יצא שמו וריחו הטוב של יעקב למרחקים כיושב אהלים תרתי משמע (אהלים היינו ביהמ"ד וגם ריח בשמים נקרא אהלים).

היוצא מזה, שרק בגיל ט"ו, ניתן באמת לראות את הנחת מהבן יקר ולהיווכח שהוא אכן הולך בדרך הסלולה. אולי, זה הטעם שגיל ט"ו הוא הגיל הראוי לנישואין לת"ת, כדברי רב חסדא קידושין ל. שנשא אשה בגיל ט"ז, דהיינו במלאת לו ט"ו (וכפי שמשמע מדברי הרמב"ם על 'בן י"ח לחופה' שהכוונה במלאת לו י"ז שנים).

ועתה נחזור לענייננו: שרה אמנו ילדה את יצחק כאשר היתה בת תשעים, הרי שכאשר היתה בת ק"ה שנים, רוותה ממנו נחת בידועה כי הוא יציב ונכון על דרך טובה. ורמז לזה, מונה הפרשה ק"ה פסוקים.

כ"ב שנים כנגד כ"ב שנים

אם באנו עד הלום, אפשר להוסיף עוד נדבך, כי מגיל ט"ו של יצחק עד פטירת שרה עברו כ"ב שנים, (ק"ה-קכ"ז) ובודאי היתה שרה בצער על שלא ראתה בחופתו, ומכיון שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, הרי שכנגד כ"ב שנים הללו שהצטערה שרה, מידה כנגד מידה נצטער יצחק שלא ראה את יעקב כ"ב שנים כשהלך לבית לבן.

בדומה לזה שביארו חז"ל שיעקב לא ראה את יוסף כ"ב שנים כנגד אותם שנים שלא ראה את יצחק.

כאשר נפרדה רבקה ממשפחתה נתברכה בברכת 'בני' 'אחותנו את היי לאלפי רבה', וכך מצינו ברש"י שהאבות הק' הקימו ביתם ונתכוונו להעמיד תולדות.

אצל שמשון נאמר 'מה' יצא הדבר', כי בני ישראל היו בסכנת הכחדה ע"י פלשתים ושמשון הגבור היה השליח להצילם ע"י נישואיו אליה וזהו למען 'חיי'.

והפסוק בכתובים 'בית והון נחלת אבות' יחד עם 'מה' אשה משכלת', יש בו ברכת 'מזוני רויחי'

גם תבן גם מספוא רב עמנו

אליעזר שואל את רבקה בת מי את, היש בית אביך מקום לנו ללין? והיא עונה 'גם תבן גם מספוא רב עמנו' הוא כלל לא שאל על תבן ומספוא ולמה היא אומרת זאת?

בנוסף, כאשר אליעזר מספר את השתלשלות העניינים לבית בתואל, הוא כלל אינו מזכיר מה שאמרה לו לגבי תבן ומספוא.

ונבאר בס"ד כי רבקה רצתה לומר לו שההכנסת אורחים שלהם היא לא רק לצאת ידי חובה, אלא שיש מוכן גם אוכל עבורם, ולא רק זה, אלא שיש גם תבן ומספוא לצורך האורחים, שהרי אסור לאכול קודם שיתן לבעלי החיים שעמו כדדריש בגמ' ברכות.

והטעם שלא סיפר אליעזר ללבן ובתואל שהיא הזמינה אותם הביתה, מפני שאח"כ גם לבן הזמין אותה, ככתוב במקרא 'ואנכי פיניתי הבית ומקום לגמלים', וממידת דרך ארץ היא, שמי שעשה לך טובה, שלא לומר בפניו 'כבר הקדימך אחר' ולכן נמנע אליעזר לספר קטע זה.

ק"ה פסוקים בפרשה

פרשת חיי שרה מונה סך של ק"ה פסוקים ויש למספר הזה קשר לחייה של שרה אמנו.

ונבאר: בפרשת תולדות נאמר: ויגדלו הנערים, ויהי עשו איש יודע ציד וכו', פירש"י 'כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פירש לביהמ"ד וזה פירש לע"ז'.

שני פסוקים לאחר מכן, מסופר ענין מכירת הבכורה של עשו ליעקב ופירש"י 'אותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה ואין זו שיבה טובה שהבטיחו הקב"ה, לפיכך קצר הקב"ה חמש שנים משנותיו, שיצחק חי ק"פ שנה וזה קע"ה שנה'.

על פניו נראה כי מכירת הבכורה הוא המשך של 'ויגדלו הנערים', שבגלל היות עשו איש ציד איש שדה, העדיף 'נזיד עדשים' על פני הבכורה הבזויה בעיניו.

ברוכים הבאים בשם ה'

מקדמים אנו בברכה את פני ידידנו הדגול מגדולי פוסקי ההלכה בדורנו הגאון המפורסם הרב משה בראנסדורפר שליט"א לרגל ביקורו בעירנו ושכונתנו, ומקום אכסנייתו בבית חתני הרב ליפא לעפקאוויטש שליט"א. יהיה בואו לברכה והצלחה.

ניתן לקבל הגליון לאימייל מדי שבוע, המעוניין יכתוב לכתובת דלהלן: maadoney@gmail.com